

Bevolkingstrends

Kernprognose 2016–2060: 18 miljoen inwoners in 2034 voorzien

2016 | 10

**Lenny Stoeldraijer
Coen van Duin
Corina Huisman**

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Recente ontwikkeling en vergelijking met recente prognoses	4
2.1 Recente bevolkingsontwikkeling	4
2.2 Vergelijking recente prognoses en realisatie voor 2014, 2015 en 2016	5
3. Bijgestelde veronderstellingen en resultaten	6
3.1 Geboorte	7
3.2 Sterfte	8
3.3 Immigratie	11
3.4 Emigratie	16
3.5 Bevolkingsontwikkeling 2016–2060	17
Literatuur	20

De Kernprognose 2016–2060 beschrijft de verwachte ontwikkeling van de Nederlandse bevolking tussen 2016 en 2060. Deze prognose is een tweede update van de Bevolkingsprognose 2014–2060, die in december 2014 werd gepubliceerd. De eerste update, de Kernprognose 2015–2060, werd eind 2015 uitgebracht. In de Kernprognoses zijn de veronderstellingen voor kindertal, migratie en sterfte geactualiseerd. De bijstellingen in de nieuwe Kernprognose worden in dit artikel besproken, waarbij wordt vergeleken met de prognoses uit 2014 en 2015.

Begin 2020 wordt een bevolkingsomvang van 17,3 miljoen voorzien, 94 duizend personen meer dan volgens de Bevolkingsprognose 2014–2060. Tot 2045 loopt het verschil tussen de prognoses op tot 136 duizend inwoners om daarna weer af te nemen tot 100 duizend in 2060. In 2060 voorziet de Kernprognose 18,2 miljoen inwoners.

Hoewel er, vergeleken met de Kernprognose uit 2015, voor de komende jaren minder asielmigranten worden verwacht, ligt het inwonertal volgens de nieuwe Kernprognose toch dicht bij dat volgens de prognose uit 2015. Dit komt doordat er voor de korte termijn meer immigranten worden voorzien die geen asielzoeker zijn en minder emigranten.

1. Inleiding

CBS werkt sinds 2015 voor de demografische prognoses met een driejaarlijkse publicatiecyclus. Eind 2014 werd een nieuwe prognose voor de bevolking naar leeftijd, geslacht en herkomstgroepering gepubliceerd (Van Duin en Stoeldraijer, 2014). Eind 2015 en 2016 werden updates van deze prognose gepubliceerd, waarbij de bevolking niet naar herkomstgroepering was onderscheiden. Voor de lange termijn dienen de veronderstellingen uit de voorgaande Bevolkingsprognose als richtlijn. Deze updates worden Kernprognoses genoemd, omdat alleen over de kernvariabelen wordt gepubliceerd. Tegelijkertijd met de Kernprognose van 2015 (Van Duin et al., 2015) werd de Huishoudensprognose gepubliceerd, een prognose van de toekomstige huishoudenssamenstelling van de bevolking (Van Duin et al., 2016). In september 2016 hebben CBS en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) een prognose van huishoudens en bevolking in Nederlandse gemeenten uitgebracht (Kooiman et al., 2016). In 2017 volgt een nieuwe Bevolkingsprognose.

Dit artikel beschrijft de Kernprognose voor de periode 2016–2060, uitgebracht in december 2016. De actualisering in de veronderstellingen op basis van de recente ontwikkelingen wordt in dit artikel met name beschreven ten opzichte van de Bevolkingsprognose 2014–2060. Daar waar er relevante wijzigingen zijn ten opzichte van de Kernprognose van 2015 zal dat expliciet aangegeven worden.

2. Recente ontwikkeling en vergelijking met recente prognoses

De prognose beschrijft de verwachte ontwikkeling van de Nederlandse bevolking in de toekomst. Dit wordt berekend met het cohort-componentmodel. Dit is een simulatiemodel waarbij de bevolking aan het eind van het jaar wordt bepaald door geboorte, sterfte, migratie en veroudering te verrekenen met de bevolking aan het begin van het jaar. Door dit jaar op jaar te doen kan steeds verder vooruit worden gekeken. Als input voor het model dienen kansen die bepalen hoeveel vrouwen gedurende het jaar een kind krijgen, hoeveel mensen zullen emigreren en hoeveel mensen zullen sterven. Daarnaast dienen immigratieaantallen als input.

Om over input voor het model te kunnen beschikken, moeten veronderstellingen worden geformuleerd over het toekomstige kindertal, de levensduur, en de omvang en richting van de internationale migratiestromen. Deze veronderstellingen worden gemaakt door te kijken naar ontwikkelingen in het verleden. Analyseren van demografische ontwikkelingen in het verleden is daarom een belangrijk onderdeel van het maken van een prognose.

De Kernprognose 2016–2060 betreft een update van de Bevolkingsprognose 2014–2060. Dit houdt in dat voor de lange termijn de veronderstellingen uit de Bevolkingsprognose van 2014 als richtlijn dienen (Van Duin en Stoeldraijer, 2014). Voor de korte termijn wordt gekeken naar de recente ontwikkelingen op het gebied van geboorte, sterfte en migratie, en naar de aansluiting van de recente prognose(s) op de waarnemingen. Deze worden hieronder beschreven. De veronderstellingen voor de korte termijn, en soms ook die voor de lange termijn, uit de Bevolkingsprognose 2014–2060 worden vervolgens bijgesteld op basis van veranderingen in de meest recente jaren. De bijgestelde veronderstellingen worden toegelicht in het volgende hoofdstuk.

2.1 Recente bevolkingsontwikkeling

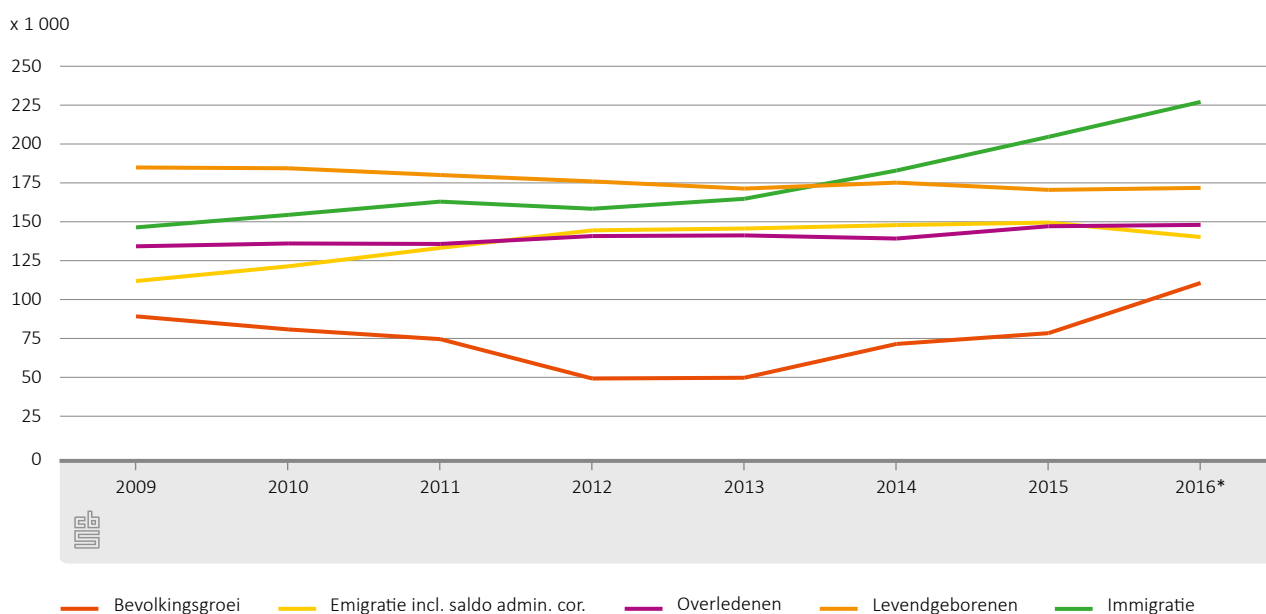
De afgelopen zeven jaar heeft de bevolkingsontwikkeling zich gekenmerkt door toenemende migratie, dalende geboorten en stijgende sterfte. In de periode 2009–2012 steeg de emigratie sneller dan de immigratie, waardoor de bevolkingsgroei vertraagde. Het aantal immigranten vanuit andere EU-lidstaten groeide in deze periode met 15 duizend, maar het aantal emigranten van deze groep groeide even sterk. Er vertrokken meer Nederlanders naar het buitenland, terwijl het aantal dat terugkeerde vrijwel gelijk bleef. Daarnaast nam de emigratie van uit Somalië afkomstige inwoners licht toe, terwijl de (asiel)migratie vanuit dat land terugliep van 5 duizend naar duizend immigranten per jaar. Dit was het gevolg van aanpassingen in het toelatingsbeleid.

Vanaf 2013 is de immigratie verder opgelopen terwijl de emigratie bijna gelijk bleef. Hierdoor versnelde de bevolkingsgroei. Dit kwam deels door toenemende immigratie vanuit andere EU-lidstaten, maar voornamelijk door stijgende asielmigratie, met name van Syriërs. Het

totale aantal immigranten steeg van 158 duizend in 2012 tot bijna 205 duizend in 2015. De bevolkingsgroei in 2015 bleef echter beperkt, doordat de natuurlijke aanwas zeer beperkt was. Het aantal geboorten daalde, terwijl het aantal sterfgevallen juist steeg.

De bevolkingsgroei in 2016 wordt op 111 duizend inwoners geraamd. Door het hoge aantal asiolverzoeken in de tweede helft van 2015, steeg het aantal asielmigranten in 2016 sterk. De immigratie in 2016, geraamd op basis van de voorlopige maandcijfers tot en met oktober, komt (mede) daardoor uit op 227 duizend, een toename van 22 duizend ten opzichte van 2015. Het aantal emigranten in 2016 neemt juist af tot 140 duizend, 9 duizend lager dan in 2015. Zowel het aantal geboorten als het aantal sterfgevallen neemt iets toe in 2016 ten opzichte van 2015, waardoor de natuurlijke aanwas wederom beperkt blijft.

2.1.1 Bevolkingsontwikkeling 2009–2016

2.2 Vergelijking recente prognoses en realisatie voor 2014, 2015 en 2016

De ramingen voor de migratie, geboorte en sterfte over 2014 die in de Bevolkingsprognose 2014–2060 werden gebruikt, bleken redelijk overeen te komen met de realisaties. Het aantal immigranten werd met 3 duizend onderschat en het aantal emigranten met 4 duizend. De raming voor geboorten lag duizend te laag, die voor sterfgevallen duizend te hoog. Samenvattend werd de bevolkingsgroei voor 2014 met 2 duizend onderschat.

Het aantal immigranten in 2015 steeg veel sterker dan voorzien en werd met 21 duizend onderschat door de Bevolkingsprognose 2014–2060. Ook het aantal geboorten en overledenen in 2015, op basis van de Bevolkingsprognose 2014–2060, sloten niet goed aan bij de realisaties. Als gevolg daarvan werd de prognose van de bevolkingsgroei in 2015 volgens de Bevolkingsprognose 2014–2060 met 6 duizend onderschat. De raming door de Kernprognose 2015–2060 onderschatte de bevolkingsgroei in 2015 ook met 5 duizend, nog steeds door een onderschatting van het aantal immigranten dat naar Nederland zou komen.

Het aantal geboorten en het aantal sterfgevallen, die beide minder schommelingen vertonen gedurende het jaar, werden door de Kernprognose 2015–2060 goed ingeschat. Voor de publicatie van de Kernprognose 2015–2060 waren immers de voorlopige maandcijfers tot en met oktober 2015 beschikbaar.

De prognose van de bevolkingsgroei in 2016 werd door de Bevolkingsprognose 2014–2060 sterk onderschat met 37 duizend. Voor een belangrijk deel is dit het gevolg van de toegenomen (asiel)migratie sinds 2015. Daarnaast werd de emigratie overschat, het aantal geboorten overschat en het aantal sterfgevallen onderschat. De update van de Bevolkingsprognose 2014–2060, de Kernprognose uit 2015, schatte de bevolkingsgroei in 2016 beter in: het verschil met de waarnemingen bedroeg maar 2 duizend. Wel zijn de immigratie en emigratie overschat. Het aantal geboorten en sterfgevallen sluit goed aan bij de realisaties.

2.2.1 Bevolkingsontwikkeling 2014, 2015 en 2016, waarneming en prognose (duizendtallen)

		Waarneming	Prognose 2014–2060	Vershil	Prognose 2015–2060	Vershil
Levendgeborenen	2014	175	175	–1		
	2015	171	178	7	170	0
	2016*	172	180	9	173	1
Overledenen	2014	139	141	1		
	2015	147	142	–5	147	0
	2016*	148	144	–4	148	0
Immigratie	2014	183	180	–3		
	2015	205	184	–21	198	–7
	2016*	227	188	–39	239	12
Emigratie incl. saldo admin. cor.	2014	148	144	–4		
	2015	150	147	–2	147	–2
	2016*	140	151	11	151	11
Bevolkingsgroei	2014	71	70	–2		
	2015	78	73	–6	73	–5
	2016*	111	74	–37	113	2

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

3. Bijgestelde veronderstellingen en resultaten

De veronderstellingen voor geboorte, sterfte en migratie zijn op basis van de recente ontwikkelingen geactualiseerd. Voor de vruchtbaarheidscijfers waren nieuwe leeftijdspatronen afgeleid voor de Kernprognose uit 2015 welke voor deze Kernprognose opnieuw zijn gebruikt. Net als in de Kernprognose 2015–2016 is het model voor de sterfteprognose opnieuw geschat, waarbij de recente cijfers voor totale sterfte en longkankersterfte in Nederland en andere West-Europese landen zijn meegenomen. De aanpassingen voor geboorte en sterfte leiden tot kleine verschillen in de uitkomsten ten opzichte van de Kernprognose uit 2015. Bij immigratie zijn de kortetermijnveronderstellingen

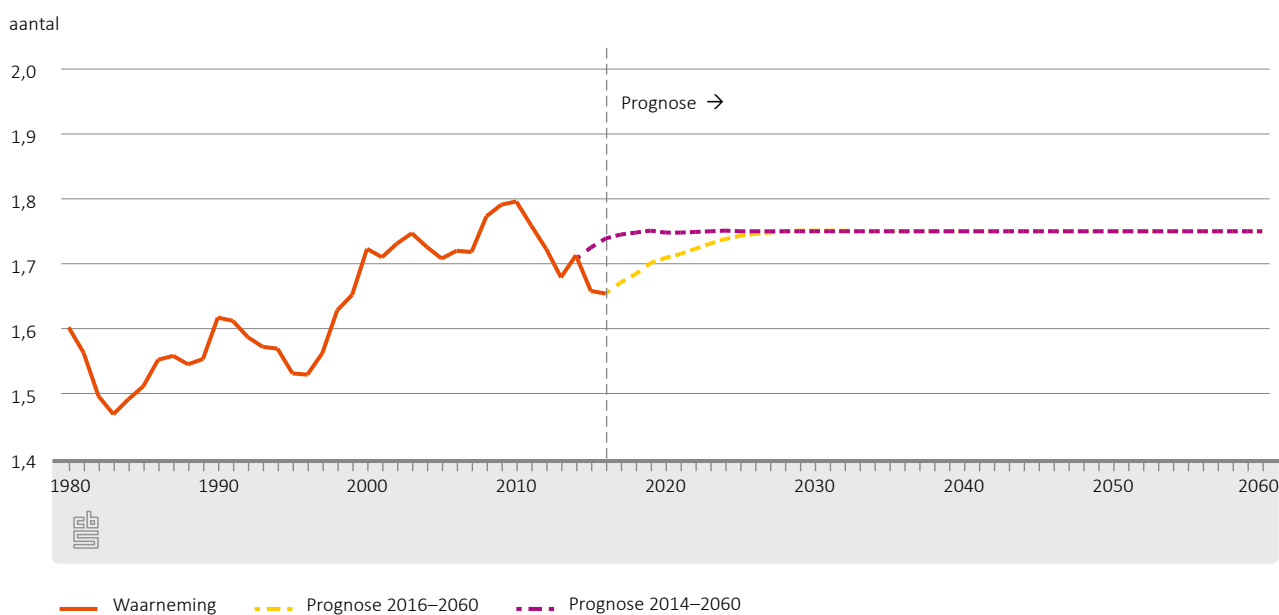
aangepast naar aanleiding van de veranderingen in de toestroom van vluchtelingen het afgelopen jaar. Voor de korte termijn wordt een vergelijkbare aanpak gehanteerd als in de Kernprognose 2015. Voor de lange termijn wordt aangesloten bij de immigratieaantallen uit de laatste Bevolkingsprognose (Van Duin, Stoeldraijer en Ooijevaar, 2015). Het verschil in de emigratie tussen de Bevolkingsprognose en de waarnemingen wordt over een periode van vijf jaar afgebouwd. Daarnaast is er een kleine aanpassing in de emigratie vanwege de extra (asiel)migranten.

3.1 Geboorte

De Bevolkingsprognose uit 2014 veronderstelde dat het gemiddeld kindertal per vrouw, het totale vruchtbaarheidscijfer, na de toename in 2014 (van 1,68 naar 1,71) direct verder zou stijgen tot een structureel niveau van 1,75 vanaf 2018. In 2015 was echter sprake van een hernieuwde daling van het kindertal, naar 1,66 kinderen per vrouw. Net als bij de eerdere dalingen na 2010 is vooral een afname zichtbaar in de geboorten bij jonge vrouwen; de geboorten bij de oudere dertigers en veertigers zijn wel op peil gebleven. Dit suggereert dat vrouwen niet zozeer minder kinderen (gaan) krijgen, maar dat ze het krijgen van kinderen tot latere leeftijd uitstellen. Het duurt langer voor nieuwe generaties jongeren om 'gesetteld' te raken. Door de flexibilisering op de arbeidsmarkt vinden ze minder snel een vaste baan, terwijl ze te maken hebben met hogere huurlasten en strengere eisen voor hypotheekverstrekking dan eerdere generaties. De stap naar een kindvriendelijke woning wordt daardoor minder snel gemaakt. Behalve de leeftijd waarop vrouwen voor het eerst moeder worden, is ook de leeftijd waarop jonge mensen gaan samenwonen en de leeftijd waarop ze trouwen de afgelopen jaren gestegen (Van Duin et al., 2016).

De Bevolkingsprognose ging uit van een gemiddelde leeftijd waarop een vrouw voor het eerst moeder wordt van 29,2 jaar voor de lange termijn. In de Kernprognose van 2015 werd aangenomen dat de gemiddelde leeftijd bij geboorte van het eerste kind nog iets verder zou stijgen, van 29,5 jaar in 2014 naar 29,7 jaar vanaf 2025. In 2015 bleek de gemiddelde leeftijd

3.1.1 Totale vruchtbaarheidscijfer; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

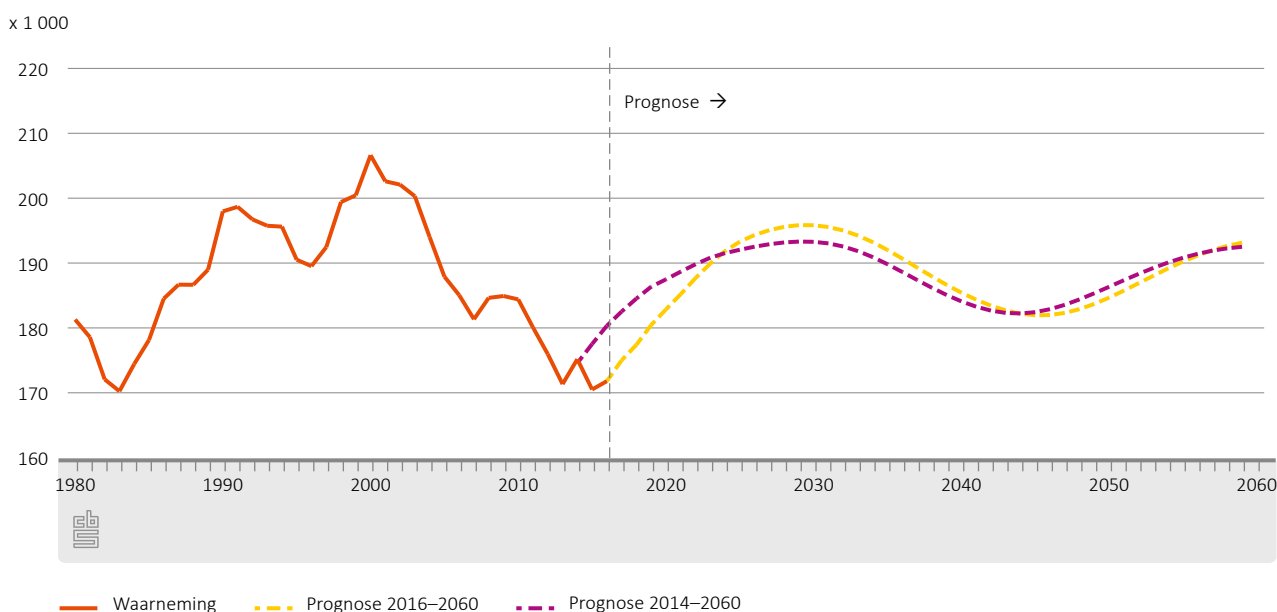

al te zijn toegenomen tot 29,6 jaar. Voor de huidige Kernprognose wordt eveneens een gemiddelde leeftijd van 29,7 jaar verondersteld voor de lange termijn. Doordat de nieuwe prognose, evenals de Kernprognose uit 2015, een half jaar extra uitstel veronderstelt ten opzichte van de Bevolkingsprognose, blijft het totale vruchtbaarheidscijfer langer beneden de verwachte structurele waarde van 1,75 kinderen per vrouw. Dit niveau wordt volgens de bijgestelde veronderstellingen pas vanaf midden jaren twintig weer gehaald.

Voor de eerstkomende jaren geeft de Kernprognose een lager aantal geboorten dan de Bevolkingsprognose vanwege het lagere gemiddelde kindertal. In de loop van de jaren twintig worden juist meer geboorten verwacht, hoewel de veronderstelling voor het gemiddeld kindertal daar ongewijzigd is ten opzichte van de Bevolkingsprognose. Dit komt doordat de verwachtingen voor de immigratie naar boven zijn bijgesteld. Meer immigranten betekent dat er meer vrouwen van rond de dertig jaar zijn, van wie een deel in Nederland kinderen zal krijgen.

Het aantal geboorten loopt volgens de Kernprognose op van 172 duizend in 2016 tot 196 duizend in 2030. De stijgingen en dalingen die na 2025 in het aantal geboorten te zien zijn, met een piek rond 2030 en 2060 en een dal rond 2045, weerspiegelen de schommelingen in het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd.

3.1.2 Levendgeborenen; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

3.2 Sterfte

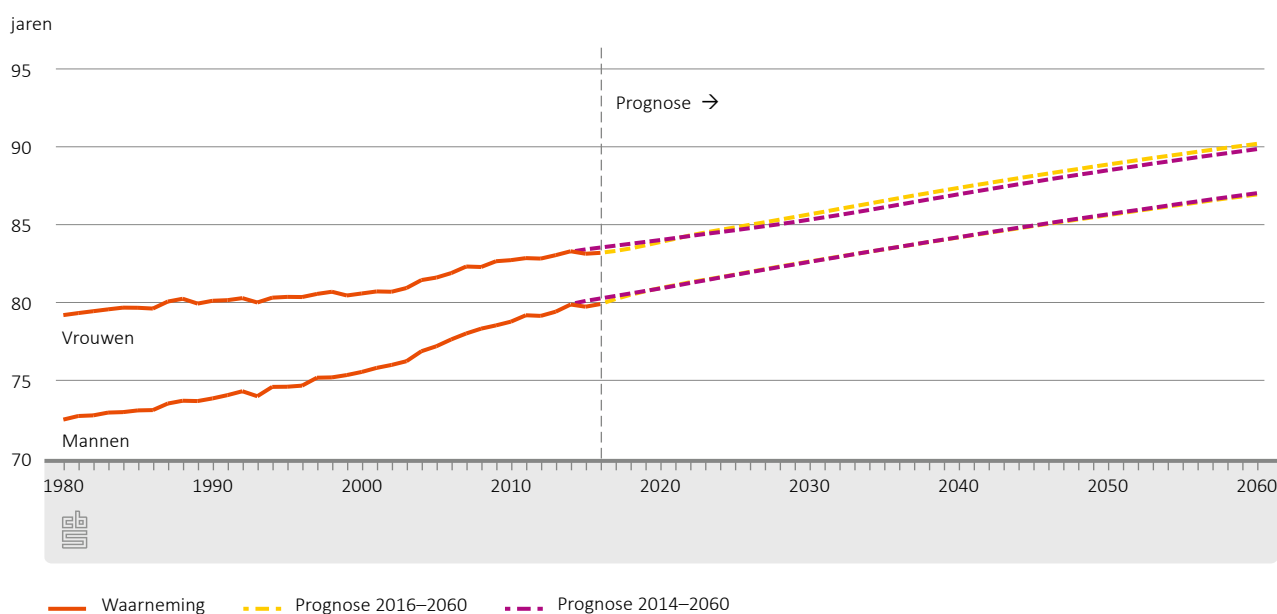
De jaarlijkse sterfterisico's voor mannen en vrouwen nemen al sinds het midden van de negentiende eeuw af. Hierdoor is de levensverwachting doorlopend gestegen. Deze levensverwachting, die ook de periode-levensverwachting of virtuele levensduur wordt genoemd, is de leeftijd die iemand zou bereiken als de sterftkansen naar leeftijd van een gekozen jaar iemands hele leven zouden gelden. Het geeft aan hoe oud een pasgeborene uit dat jaar gemiddeld zal worden, als vanaf dat jaar de vooruitgang op het gebied van gezondheid en medische kennis zou stilvallen.

De levensverwachting vertoont op de lange termijn een stijgende trend. In 1980 gold voor mannen een levensverwachting van ruim 72 jaar en voor vrouwen van 79 jaar. In 2016 is dit gestegen tot 80 jaar voor mannen en ruim 83 jaar voor vrouwen. Per jaar zijn er echter kleine fluctuaties. In 2014 steeg de levensverwachting voor mannen en vrouwen met bijna 0,4 jaar. Een jaar later daalde de levensverwachting met bijna 0,2 jaar. In 2016 steeg de levensverwachting weer met 0,1 jaar.

Het CBS gebruikt voor de prognose van de levensverwachting een model dat voor de lange termijn uitgaat van de stabiele, dalende trend in de sterftetekansen in West-Europa (Stoeldraijer, Van Duin en Janssen, 2013; Janssen, Van Wissen en Kunst, 2013). Hierdoor hebben tijdelijke versnellingen en vertragingen een minder groot verstoring effect op de toekomstverwachtingen dan wanneer alleen van de Nederlandse trend zou zijn uitgegaan. Het model houdt ook rekening met het effect van rookgedrag op de sterfte, wat voor Nederland met name belangrijk is om de verschillen tussen mannen en vrouwen in de sterftetrends goed te beschrijven. Ten opzichte van de Bevolkingsprognose uit 2014 zijn extra waarnemingen voor de totale sterfte in 2014 en 2015, de longkankersterfte in de jaren 2011–2015, en de (longkanker)sterfte van West-Europa in de jaren 2010–2012 meegenomen bij het schatten van de sterftetrend. Om te voorkomen dat fluctuaties in de levensverwachting de langetermijnverwachtingen beïnvloeden, wordt bij de bepaling van de sterftetekansen vijf jaar of verder vooruit niet geëxtrapoleerd vanaf het niveau in het laatst waargenomen jaar (2016), maar vanaf het gemiddelde niveau in de laatste drie waargenomen jaren (2014–2016).

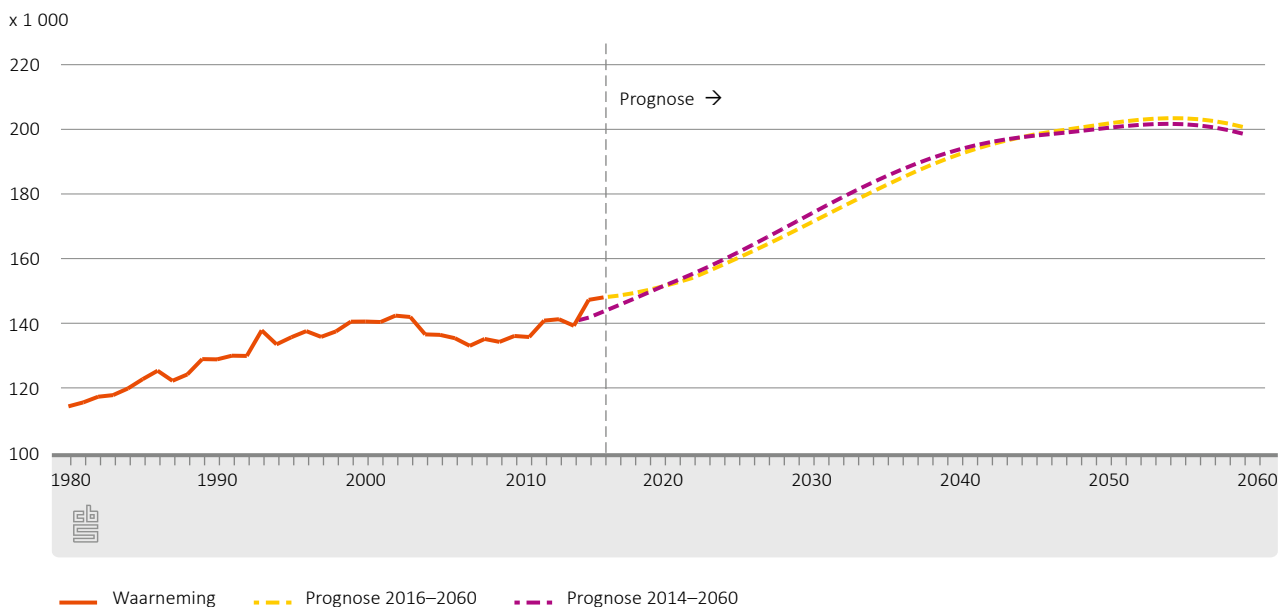
De Kernprognose verwacht een verdere stijging van de levensverwachting tot 87 jaar voor mannen en 90 jaar voor vrouwen in 2060. Voor de korte termijn komt de Kernprognose iets lager uit dan de Bevolkingsprognose. Op de lange termijn is de levensverwachting van vrouwen volgens de Kernprognose iets hoger dan de Bevolkingsprognose. Voor mannen is de levensverwachting op de lange termijn ongeveer gelijk aan de Bevolkingsprognose uit 2014. Het verschil met de Kernprognose uit 2015 is minimaal.

3.2.1 Periode-levensverwachting; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

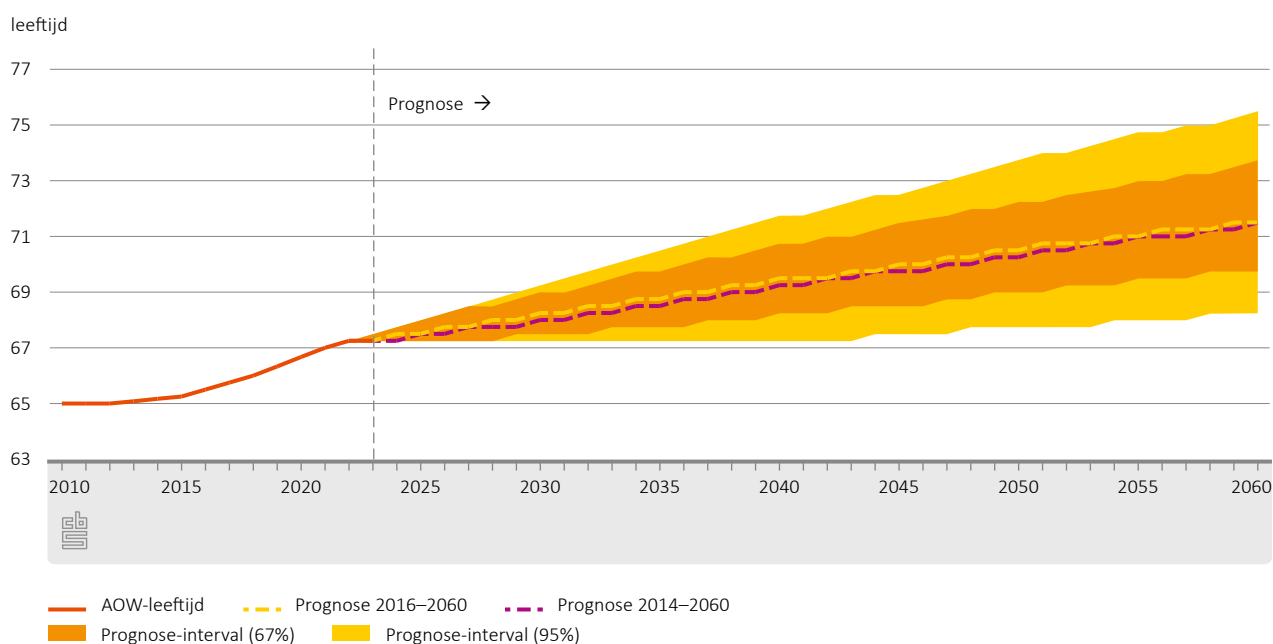
In 2016 overleden 148 duizend personen, ongeveer evenveel als in 2015. Ondanks de stijgende levensduur zal in de komende decennia het aantal sterfgevallen sterk toenemen door de vergrijzing. De Kernprognose voorziet een stijging naar ruim 200 duizend vanaf eind jaren veertig. In de eerste prognosejaren worden iets meer sterfgevallen voorzien dan in de Bevolkingsprognose, tussen 2030 en 2040 juist iets minder.

3.2.2 Overledenen; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

De Kernprognose van 2016 is de eerste prognose die gebruikt wordt voor de vaststelling van de toekomstige AOW-leeftijd volgens de Algemene Ouderdomswet (AOW, art. 7a). In de huidige wetgeving, opgesteld door de huidige regering, zal de AOW-leeftijd stijgen tot 67 jaar in 2021. Daarna volgt de AOW-leeftijd, met stappen van drie maanden per keer, eventuele verdere stijgingen van de levensverwachting op 65-jarige leeftijd. Deze stappen worden vijf jaar van tevoren vastgelegd.

3.2.3 AOW-gerechtigde leeftijd

Op basis van de koppeling aan de stijging van de levensverwachting op 65-jarige leeftijd, neemt de AOW-leeftijd in 2022 toe met 3 maanden. De Bevolkingsprognose uit 2014 voorspelde dit al. Na 2022 wordt gemiddeld elke twee tot drie jaar een extra verhoging van de AOW-leeftijd voorzien. In 2060 zou dan een AOW-leeftijd van 71,5 jaar bereikt worden. Doordat de AOW-leeftijd die in 2060 geldt op basis van de huidige wetgeving pas in 2054 wordt vastgesteld, kan dit ook enkele jaren hoger of lager zijn, afhankelijk van de ontwikkelingen tussen nu en 2054. De cijfers na 2022 zijn dus met onzekerheden omgeven.

Op basis van de huidige stand van de volksgezondheid en de medische technologie hebben 65-jarigen gemiddeld nog 19,8 jaar te leven. De levensverwachting is in 2016 ruim vijf jaar hoger dan in 1956, het jaar waarin de Algemene Ouderdomswet werd aangenomen. De prognose voorziet een verdere stijging met nog eens vijf jaar tot 2060.

In de praktijk leven 65-plussers gemiddeld langer dan de levensverwachting op 65-jarige leeftijd, omdat zij ook nog profiteren van de medische ontwikkelingen na hun 65e. Op basis van de Kernprognose wordt verwacht dat de mensen die dit jaar 65 werden daardoor gemiddeld nog 21,6 jaar zullen leven.

De levensverwachting op 65-jarige leeftijd die voor de AOW wordt gebruikt, is een gemiddelde van alle personen in Nederland. Er zijn echter verschillen in de levensverwachting tussen bijvoorbeeld mannen en vrouwen, tussen hoog- en laagopgeleiden (CBS, 2012a), en tussen personen met hoge en lage inkomens (CBS, 2012b).

3.3 Immigratie

In 2015 was een recordaantal mensen op de vlucht als gevolg van een conflict en vanwege vervolging. Volgens de UNHCR waren er 4,9 miljoen Syriërs op de vlucht, 2,7 miljoen Afghanen en 1,1 miljoen Somaliërs; wereldwijd was 1 op de 113 mensen op de vlucht. In 2015 ving Europese landen 4,4 miljoen mensen op, waarvan 2,5 miljoen mensen zijn opgevangen in Turkije. Voor geïndustrialiseerde landen was 2015 ook het jaar van een recordaantal nieuwe asielaanvragen. Eind 2015 waren er nog 3,2 miljoen aanvragen in behandeling (UNHCR, 2016a).

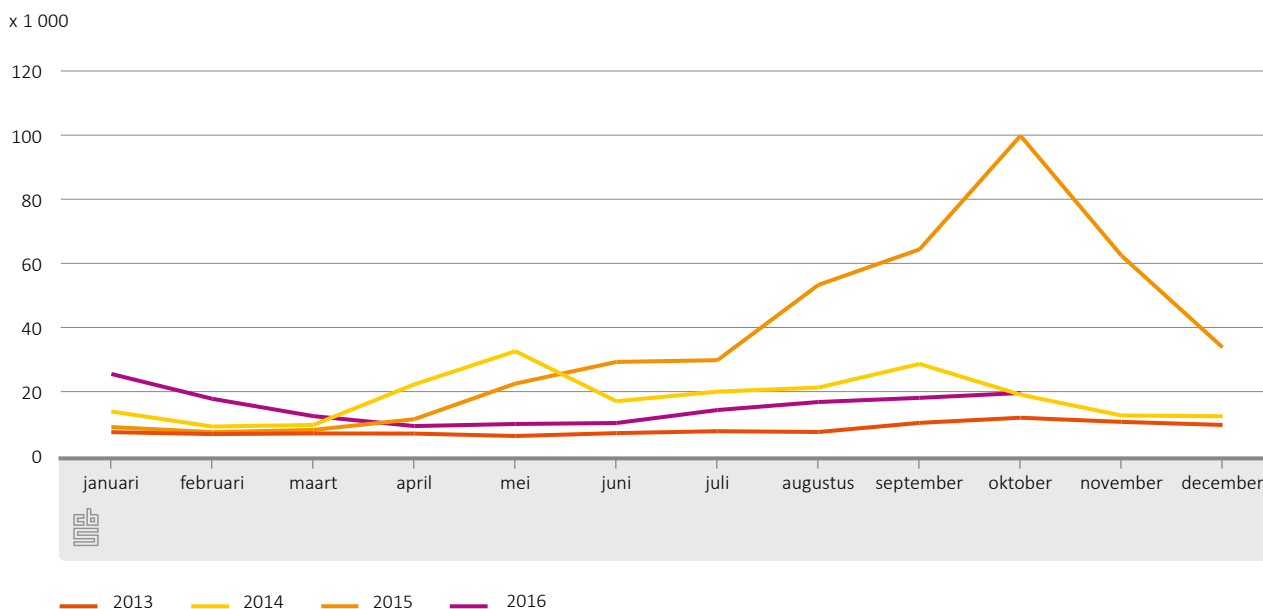
In Nederland meldden zich 43 duizend personen als asielzoeker in 2015. Dat is een duidelijk toename ten opzichte van 2013 (10 duizend personen) en 2014 (22 duizend personen). De grootste groep personen die asiel aanvroeg, kwam uit Syrië: bijna 19 duizend Syriërs vroegen in 2015 asiel aan in Nederland. Vanaf november 2015 nam het aantal eerste asielverzoeken in Nederland sterk af. In de periode april tot en met augustus van 2016 bleef het aantal iedere maand onder dat van dezelfde maand in 2014 en 2015. Met name het aantal asielverzoeken van Syriërs daalde sterk. Tot en met oktober 2016 meldden zich ruim 15 duizend personen als asielzoeker, waarvan 2 duizend personen uit Syrië. De belangrijkste herkomstlanden daarna waren Albanië (1,5 duizend), Eritrea (1,2 duizend) en Afghanistan (duizend). Het aantal eerste asielaanvragen van Marokkanen en Algerijnen is sinds juli van maand op maand aan het stijgen tot 34 procent van alle eerste asielaanvragen in oktober.

In de Kernprognose van eind 2015 was verondersteld dat de asielinstroom in 2016 zou stabiliseren op gemiddeld 5 duizend eerste verzoeken per maand. Daarnaast was aangenomen dat deze vanaf 2017 verder zou afnemen. In plaats daarvan trad al vanaf eind

2016 een sterke daling op. Dit was reden voor het CPB om CBS midden 2016 te vragen een variant van de Kernprognose uit 2015 door te rekenen waarin deze daling werd meegenomen (CBS, 2016). De uitkomsten van die variant zijn gebruikt in doorrekeningen van het CPB ten behoeve van de algemene beschouwingen in september 2016. De veronderstellingen over het aantal eerste asielverzoeken en het toekenningspercentage in deze variant zijn opgesteld door het CPB.

De belangrijkste aanpassing in de variant was een halvering van het veronderstelde aantal eerste asielverzoeken in 2016, van 60 duizend naar 30 duizend (tabel 3.3.2). Om voor 2016 op 30 duizend asielverzoeken te komen, moest het aantal asielverzoeken in de tweede helft van dat jaar weer op gaan lopen. Dat gebeurde inderdaad, maar minder sterk dan was aangenomen. Het totale aantal eerste asielverzoeken voor 2016 wordt in de nieuwe Kernprognose op 19 duizend geraamd, 51 duizend minder dan in de Kernprognose 2015–2060 was verondersteld.

3.3.1 Eerste asielverzoeken, januari 2013–oktober 2016

De vooruitzichten voor de instroom van asielzoekers de komende jaren zijn erg onzeker. Er zijn nog altijd miljoenen vluchtelingen in Syrië en naburige landen waarvan een deel naar Europa zou kunnen komen. Ook is er een aanzienlijke groep vluchtelingen in Europa die nog geen asielaanvraag heeft ingediend. Een deel van die mensen zal uiteindelijk in Nederland belanden, onder meer via afspraken om migranten in Italië en Griekenland te herverdelen over de EU-lidstaten. Nederland heeft tot nu toe ongeveer duizend migranten uit Italië en Griekenland opgenomen, maar zou er volgens afspraken uit 2015 tot eind volgend jaar in totaal ongeveer 8 duizend opvangen (Europese Commissie, 2015a 2015b). Dit aantal kan verder toenemen, doordat ook in 2016 veel vluchtelingen naar Europa kwamen via de zogenaamde Italië-route. Het ging om 100 duizend vluchtelingen tot en met augustus (UNHCR 2016b). Ook is in augustus 2016 het aantal vluchtelingen dat vanuit Turkije naar Griekenland is overgestoken bijna verdubbeld ten opzichte van de maanden ervoor. Er is geen uitzicht op een snel einde van het conflict in Syrië en het is mogelijk dat andere conflicten, bijvoorbeeld in Irak en Afghanistan, tot extra vluchtelingenstromen gaan leiden. Er is dus een mogelijkheid voor een hoog aantal asielverzoeken in de komende jaren.

Daartegenover staat dat er veel beleidsmaatregelen zijn getroffen om de instroom van asielzoekers te beperken en vluchtelingen zo veel mogelijk in de eigen regio op te vangen. De afspraken die de EU en Turkije in maart 2016 hebben gemaakt over beperking van de migratiestroom naar Griekenland zijn nog steeds van kracht. Dit ondanks de verslechterde onderlinge relatie. In april 2016 zijn er Europese afspraken gemaakt met Mali, Ghana en Ivoorkust over de aanpak van migratie. Daarnaast is eind mei 2016 de ondersteuning aan Libië verlengd. De afspraken zijn gemaakt om het aantal migranten dat via de westelijke Middellandse Zee (en land) naar Europa komt, te beperken. In maart 2016 werd extra bijstand vanuit de Europese Commissie en de lidstaten voor de bewaking van de Europese buitengrens in Griekenland aangekondigd. Vanaf 6 oktober 2016 geeft een nieuwe grens- en kustwacht ondersteuning bij het bewaken van de externe grenzen van de EU. Tevens controleert deze grenswacht de toestroom van vluchtelingen. De doorstroming van vluchtelingen van Zuid- naar Noord-Europa wordt bovendien nog altijd beperkt doordat een aantal grenzen op deze route is afgesloten.

Gegeven de hernieuwde toename van de vluchtelingenstroom naar Zuid-Europa, en het aantal nog her te verdelen vluchtelingen dat zich daar al bevindt, lijkt het voorbarig te veronderstellen dat de periode van een verhoogd aantal asielzoekers al achter ons ligt. Voor de korte termijn valt op grond daarvan eerder een stijging dan een daling te verwachten. Aan de andere kant lijkt een terugkeer naar de instroomniveaus van 2015 niet waarschijnlijk, aangezien het sindsdien voor vluchtelingen aanmerkelijk moeilijker is geworden om naar West-Europa te reizen. In de variant die het CPB midden 2016 voor haar doorrekeningen gebruikte, werd voor 2017 uitgegaan van 2,2 duizend eerste asielverzoeken per maand. Dat is net iets boven het niveau in september en oktober van dit jaar. Dit lijkt nog steeds een redelijke aanname en wordt daarom ook in de nieuwe Kernprognose aangehouden. Ook voor de vier jaar daarna wordt het veronderstelde aantal eerste asielverzoeken uit de CPB-variant gebruikt. Dit betekent dat voor volgend jaar een beperkte stijging van het aantal asielverzoeken wordt verondersteld, met in de jaren daarna een geleidelijke afname.

Niet alle asielzoekers worden immigranten. Van immigratie is pas sprake als een asielzoeker in een Nederlandse gemeente wordt ingeschreven. Dat mag pas als een verblijfsvergunning is toegekend, of, als de procedure lang duurt, een half jaar na indiening van het asielverzoek. Als een verblijfsvergunning is verstrekt, mag de asielzoeker daarna een aanvraag indienen om familieleden op grond van dezelfde verblijfsvergunning naar Nederland te laten komen. De periode tussen het verstrekken van de verblijfsvergunning en het arriveren van de nareizende familieleden is het laatste jaar opgelopen: de hoge instroom van asielzoekers noodzaakte de IND om prioriteit te geven aan het behandelen van aanvragen van reeds in Nederland verblijvende asielzoekers (Tweede Kamer, 2015).

Het aantal asielmigranten (asielzoekers die zich in het bevolkingsregister hebben ingeschreven, inclusief nareizigers) steeg van 18 duizend in 2014 tot 34 duizend in 2015. Voor 2016 wordt de instroom, op basis van de cijfers tot en met oktober, op 44 duizend geraamd.

De asielmigratie voor de komende jaren wordt berekend op basis van: (1) het (veronderstelde) aantal asielverzoeken en veronderstellingen over het toekenningspercentage; (2) de tijd tussen het indienen van het asielverzoek en het moment dat de betreffende asielzoeker in het bevolkingsregister wordt bijgeschreven (asielmigratie);

(3) het gemiddeld aantal nareizende familieleden; en (4) de tijd die het duurt totdat familieleden immigreren (Van Duin et al., 2015). Deze veronderstellingen zijn gebaseerd op het verloop van het aantal asielverzoeken, de asielmigratie en het aantal nareizigers in de periode januari 2013 tot en met oktober 2016.

Het toekenningspercentage van asielverzoeken is het afgelopen jaar gedaald. Dit komt door de afname van het aandeel verzoeken door Syriërs en de toename van het aandeel 'kansloze' asielverzoeken uit Europese landen (zoals Albanië), of van personen die al in andere EU-lidstaten een eerder verzoek hebben ingediend. Deze ontwikkeling heeft ertoe geleid dat het aantal nareizigers per toegekend asielverzoek afnam en dat er sprake was van een langere tijd tussen verzoek en nareis. Onder Syriërs is het aantal nareizende familieleden namelijk relatief hoog, vergeleken met andere nationaliteiten, en de tijdsduur tussen de asielaanvraag en het arriveren van de nareizigers relatief kort. Ook wanneer per nationaliteit wordt gekeken, arriveerden in 2016 minder nareizigers dan verwacht. Voor de prognose is aangenomen dat dit komt door oplopende wachttijden bij de verwerking van de nareisverzoeken. Aangenomen is dat de wachttijden voor verzoeken die in 2017 worden toegekend weer op het niveau van 2015 zullen liggen. Dat betekent voor Syriërs een wachttijd van ongeveer een half jaar. Op grond van het voorafgaande wordt in 2017 een tijdelijke sterke toename van het aantal nareizigers verwacht.

Vanaf midden 2017 wordt uitgegaan van een toekenningspercentage van 55, aflopend naar 50 procent een jaar later. In de Kernprognose van 2015 werd de langetermijnwaarde van 50 procent pas vanaf 2019 verondersteld. Vanaf 2017 worden ongeveer 0,5 nareizigers per toegekend asielverzoek verwacht, waarbij er ongeveer drie kwartalen tussen de toekenning van het verzoek en de aankomst van de nareizigers zit. Dit zijn er 0,3 minder dan aangenomen in de vorige Kernprognose, met een extra tijdsduur van een kwartaal tussen toekenning en nareis. Dit hangt samen met het lagere aandeel Syriërs onder asielzoekers. Deze veronderstellingen leiden vanaf 2018 tot ongeveer drie asielmigranten voor elke vier (eerste) asielverzoeken.

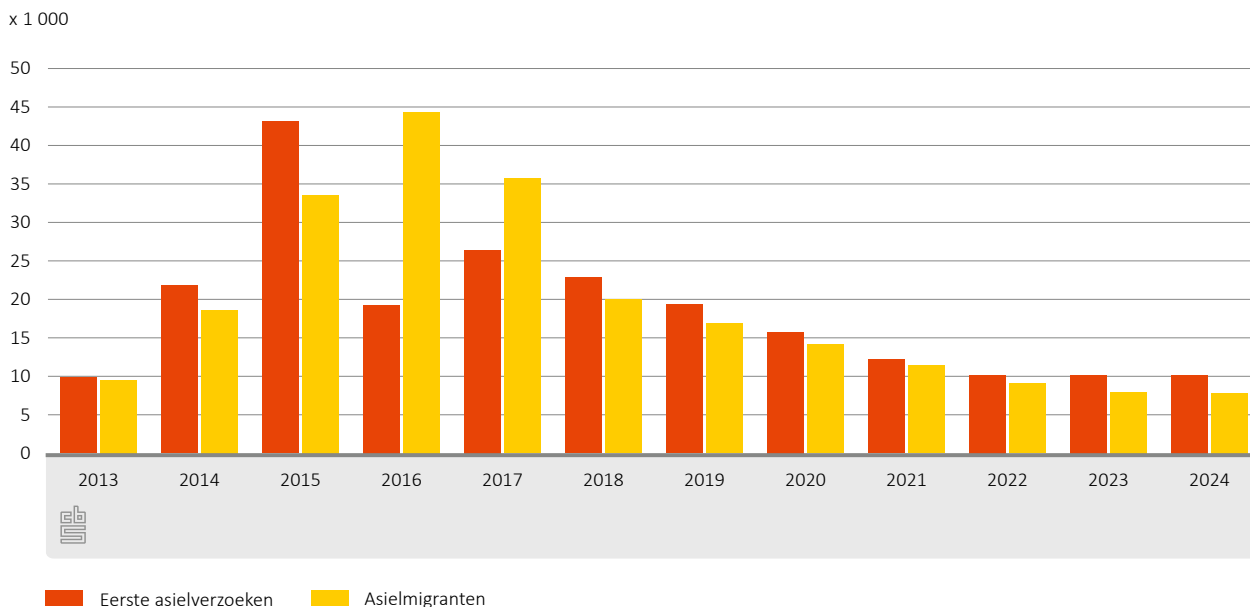
Vanaf 2022 gaat de Kernprognose uit van een structureel niveau van krap 8 duizend asielmigranten per jaar, overeenkomstig de lange termijn veronderstellingen van de Bevolkingsprognose (Van Duin, Stoeldraijer en Ooijevaar, 2015).

3.3.2 Asielverzoeken en -migratie (duizendtallen); Kernprognose 2015–2060, Kernprognose 2016–2060 en tussentijdse CPB-variant

		Kernprognose 2015–2060	Variant CPB	Kernprognose 2016–2060
		x 1 000		
Eerste asielverzoeken	2016	60	30	19*
	2017	39	26	26
Asielmigranten	2016	69	49	44*
	2017	62	32	36
Waaronder nareizigers	2016	25	20	11*
	2017	31	14	22

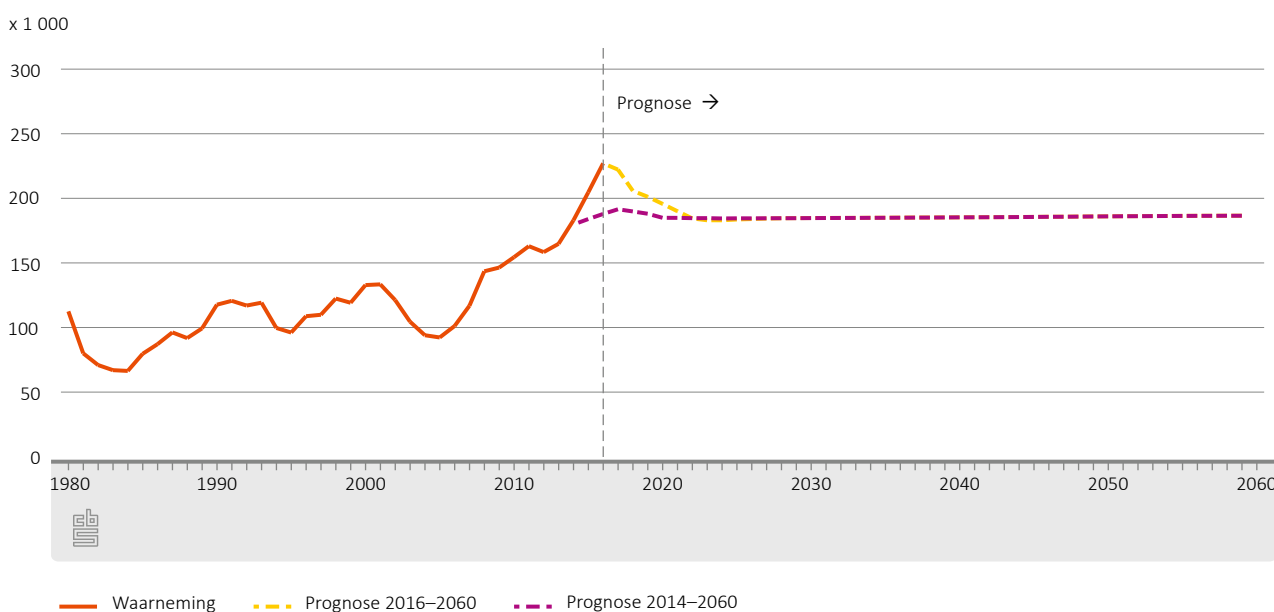
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

3.3.3 Eerste asielverzoeken en asielmigranten; waarnemingen en veronderstellingen

In 2016 vestigden zich naar schatting 227 duizend immigranten in Nederland, 39 duizend meer dan in de Bevolkingsprognose uit 2014 was voorzien. Het aantal asielmigranten lag 26 duizend hoger dan was verondersteld. Van de in Nederland geboren migranten keerden er 3 duizend meer terug uit het buitenland dan was verwacht. Daarnaast waren er 10 duizend in het buitenland geboren immigranten met een ander motief dan asiel extra. Dit kwam voor een belangrijk deel door een stijging van de immigratie uit oude EU-lidstaten in 2016. In de nieuwe Kernprognose worden de verschillen in de migratie die niet aan asiel gerelateerd zijn, ten opzichte van de Bevolkingsprognose uit 2014 in vijf jaar tijd afgebouwd. Daarnaast wordt aangenomen dat, doordat de emigratie van in Nederland geboren personen in 2016 lager was dan verwacht (paragraaf 3.4), er de komende jaren ook minder terugkeer van migranten uit deze groep zal zijn. Vanaf midden jaren twintig wordt uitgegaan van structureel 185 duizend immigranten per jaar. Dat is ongeveer gelijk aan de veronderstelling in de Bevolkingsprognose.

3.3.4 Immigratie; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

3.4 Emigratie

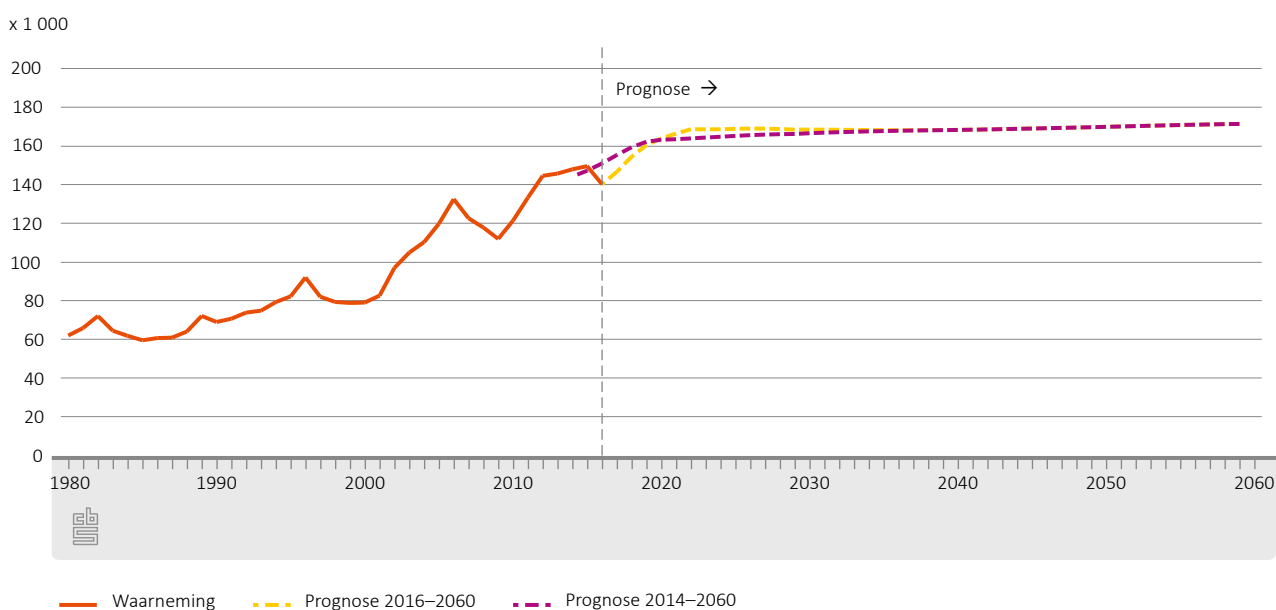
De Bevolkingsprognose voor de emigratie sloot in 2015 goed aan bij de waargenomen ontwikkelingen, maar onderschatte de emigratie in 2016 met 11 duizend. Het aantal in Nederland geboren emigranten werd met enkele duizenden onderschat. Dat geldt ook voor het aantal emigranten dat is geboren in andere EU-lidstaten en voor emigranten die geboren zijn in de belangrijkste, niet-westerse herkomstlanden (Marokko, Suriname, Turkije en de voormalige Nederlandse Antillen). Het verschil tussen de waargenomen en de veronderstelde emigratie wordt in de nieuwe Kernprognose in vijf jaar afgebouwd.

Daarnaast is er een bijstelling die samenhangt met de extra asieliimmigratie. In de Kernprognose wordt het emigratiegedrag van de asieliimmigranten uit 1995 als uitgangspunt genomen voor het emigratiegedrag van de extra asielmigranten ten opzichte van de Bevolkingsprognose. Van deze groep was na zes jaar 9 procent geëmigreerd en na twaalf jaar een kwart. Verondersteld wordt dat uiteindelijk een derde vertrekt. Daarbij kan het gaan om terugkeer naar het land van herkomst, maar ook om vertrek naar andere landen, bijvoorbeeld andere lidstaten van de EU.

Voor de extra immigranten met een ander motief dan asiel wordt aangenomen dat driekwart uiteindelijk weer uit Nederland vertrekt. Dit sluit aan bij de veronderstellingen uit de Bevolkingsprognose voor het emigratiegedrag van immigranten met een westerse achtergrond (Van Duin, Stoeldraijer en Ooijevaar, 2015).

Het aantal emigranten loopt naar verwachting op tot structureel 170 duizend per jaar op de lange termijn, overeenkomstig de veronderstellingen uit de Bevolkingsprognose. Vooral in de jaren twintig wordt meer emigratie verwacht dan volgens de Bevolkingsprognose. Het verschil loopt op tot maximaal 5 duizend extra emigranten per jaar rond 2022. Ten opzichte van de Kernprognose 2015–2060 zijn er minder grote verschillen: er was geen bijstelling nodig voor de aansluiting op de waarnemingen, maar ook geen extra emigratie voor de extra immigranten met een ander motief dan asiel.

3.4.1 Emigratie; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

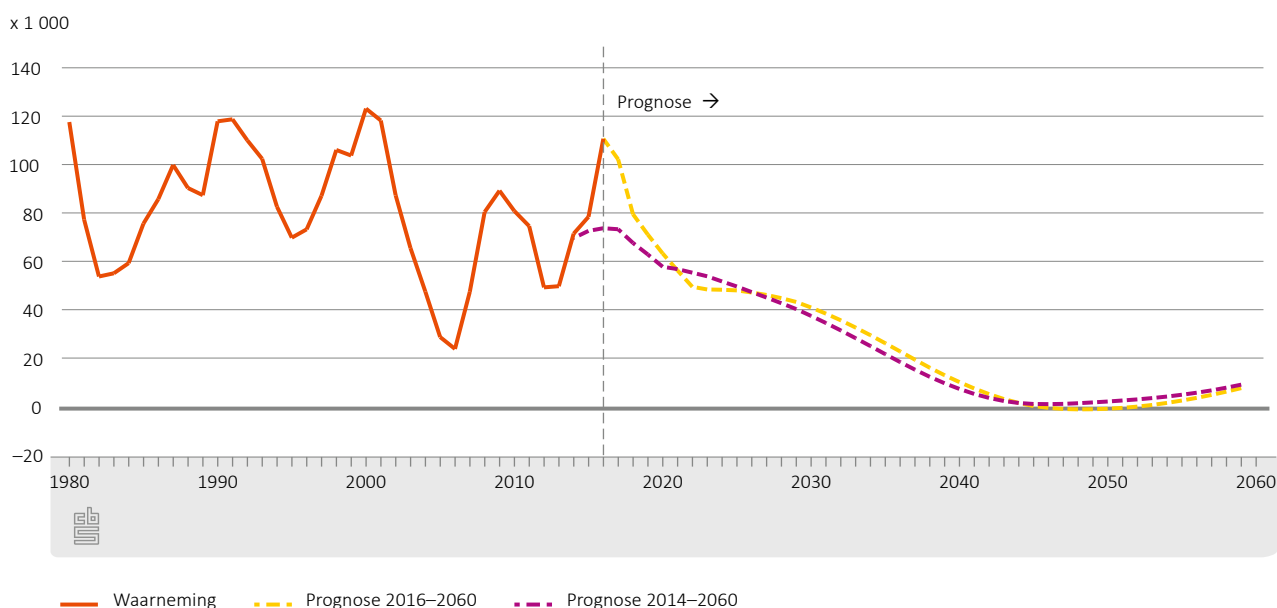
3.5 Bevolkingsontwikkeling 2016–2060

Het extra uitstel van geboorten en de hoge sterfte in 2016 leiden op korte termijn tot een aanmerkelijk lagere natuurlijke aanwas (geboorte minus sterfte) dan in de Bevolkingsprognose van 2014 was verwacht. Op de langere termijn wordt juist een iets hoger geboorteoverschot verwacht: het aantal geboorten zal hoger zijn door de extra immigratie, in combinatie met een lagere sterfte door de aangepaste verwachtingen voor de levensduur. Het omslagpunt van natuurlijke groei naar natuurlijke krimp verschuift in de nieuwe prognose van 2037 naar 2038.

Het migratiesaldo, het aantal immigranten minus het aantal emigranten, bereikt het hoogste punt in 2016 met 87 duizend. Vanaf 2018 wordt een scherpe daling voorzien als gevolg van de afnemende asielmigratie. Rond 2022 ligt het migratiesaldo volgens de Kernprognose iets lager dan volgens de Bevolkingsprognose, doordat voormalige asielmigranten weer uit Nederland vertrekken. Voor de lange termijn wordt uitgegaan van een migratiesaldo van gemiddeld 16 duizend per jaar, conform de Bevolkingsprognose.

Voor 2017 wordt een bevolkingsgroei van ruim 102 duizend voorzien. Binnen een paar jaar daalt de groei naar verwachting weer naar het niveau dat in de Bevolkingsprognose werd voorzien. Volgens de Kernprognose komt de bevolkingsgroei rond 2045 tot stilstand, om daarna weer iets aan te trekken.

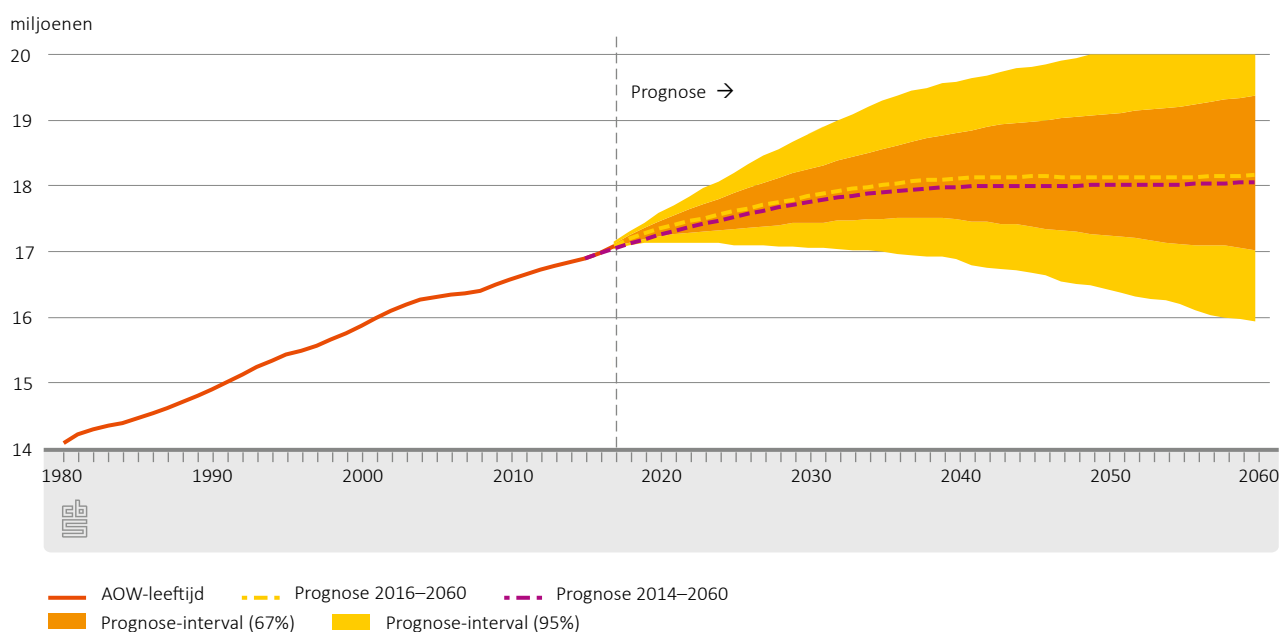
3.5.1 Bevolkingsgroei; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

In maart 2016 passeerde het inwonertal van Nederland de 17 miljoen. De grens van 18 miljoen inwoners wordt volgens de huidige inzichten achttien jaar later overschreven, in 2034. In 2060 telt Nederland naar verwachting 18,2 miljoen inwoners. De bijstellingen in de prognose betekenen dat Nederland over tien jaar volgens de nieuwe berekeningen ruim 80 duizend inwoners meer heeft dan eerder werd verwacht. In 2045 is het verschil opgelopen tot 136 duizend om daarna weer af te nemen tot een verschil van ruim 100 duizend in 2060.

Het verschil tussen het bevolkingsaantal volgens de huidige Kernprognose en de Kernprognose uit 2015 is klein. Dit komt omdat bij het uitbrengen van de Kernprognose 2015–2060 de toename van het migratiesaldo op korte termijn ook al was meegenomen. In de nieuwe Kernprognose wordt weliswaar minder asielmigratie verwacht dan in de vorige, maar juist meer immigratie met andere motieven en minder emigratie. De Bevolkingsprognose 2014–2060 veronderstelde duidelijk lagere netto migratie op de korte termijn. Ook voor de andere componenten zijn de bijstellingen ten opzichte van de Bevolkingsprognose 2014–2060 in beide Kernprognoses vergelijkbaar. De uitkomsten lijken daardoor op elkaar.

3.5.2 Inwonertal; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

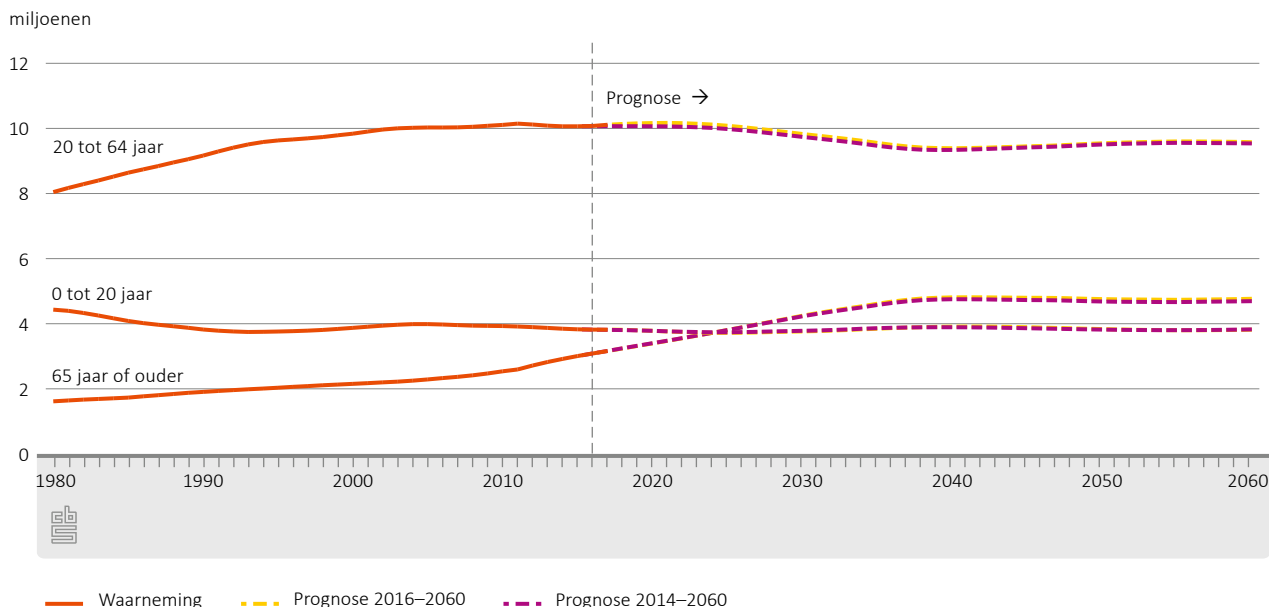

Het aantal inwoners jonger dan 20 jaar schommelt de komende jaren naar verwachting tussen de 3,7 en 3,9 miljoen. Onder asielmigranten bevinden zich, vergeleken met andere immigrantengroepen, relatief veel kinderen en jongeren. Toch is er voor de leeftijdsgroep tot 20 jaar slechts een beperkte opwaartse bijstelling ten opzichte van de Bevolkingsprognose voor de komende vijf jaar. Dit komt doordat de geboorteverwachtingen zijn verlaagd.

Voor de 20- tot 65-jarigen wordt onder invloed van de extra immigratie tussen 2016 en 2021 een stijging met bijna 60 duizend personen voorzien, tot 10,2 miljoen. In de Bevolkingsprognose werd nog een daling met enkele duizenden verwacht. Na 2021 daalt de omvang van deze bevolkingsgroep tot een dieptepunt van 9,4 miljoen rond 2040. Dat aantal ligt ongeveer 50 duizend hoger dan volgens de Bevolkingsprognose.

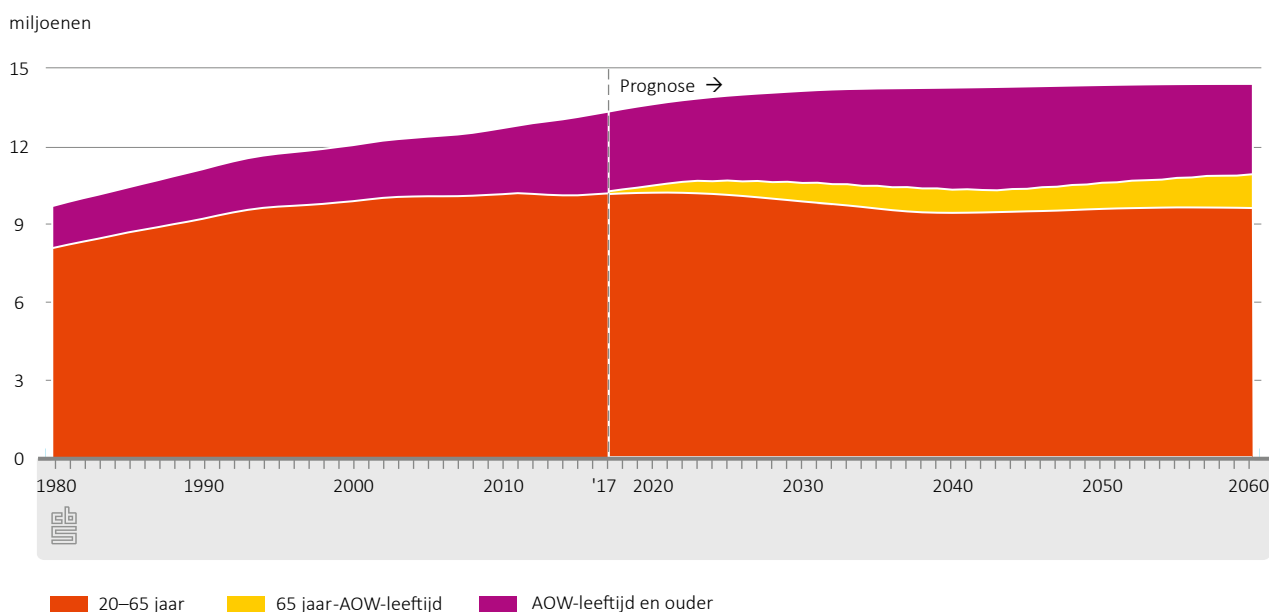
Het aantal 65-plussers loopt naar verwachting op van 3,2 miljoen nu naar maximaal 4,8 miljoen rond 2040. Vergeleken met de Bevolkingsprognose voorziet de Kernprognose 57 duizend 65-plussers meer in 2040 en 73 duizend meer in 2060.

3.5.3 Bevolking naar leeftijd; waarneming, prognose 2016–2060 en prognose 2014–2060

Door de verhoging van de AOW-leeftijd, is de verwachting dat het aantal personen in de werkzame leeftijd vanaf 20 jaar tot de AOW-leeftijd in 2040 gelijk is aan 10,3 miljoen. Dat zijn 890 duizend personen meer dan wanneer de AOW-leeftijd 65 jaar zou zijn gebleven. Het aantal personen in de AOW-gerechtigde leeftijd neemt tussen nu en 2040 minder sterk toe als gevolg van de verhoging van de AOW-leeftijd. In 2040 worden 3,9 miljoen personen die de AOW-leeftijd hebben bereikt, verwacht. De verhouding AOW-gerechtigde inwoners ten opzichte van de bevolking in de werkzame leeftijd in 2040 komt uit op 1 op de 2,6. Bij een AOW-leeftijd van 65 jaar zou dit 1 op de 2,0 zijn.

3.5.4 Aantal 20- tot 65-jarigen, 65-jarigen tot AOW-leeftijd, en AOW-leeftijd en ouder; waarneming en prognose 2016–2060

Literatuur

CBS, 2012a, Kloof in levensverwachting tussen hoog- en laagopgeleiden blijft even groot. Nieuwsbericht, 7 februari 2012.

CBS, 2012b, Welvarende mensen leven langer in goede gezondheid. Nieuwsbericht, 27 november 2012.

CBS, 2016, Bevolkingsvariant 2016–2060 (op verzoek van het CPB): inwonertal, geboorte, sterfte en migratie. Maatwerk, 8 augustus 2016.

Duin, C. van en L. Stoeldraijer. 2014, Bevolkingsprognose 2014–2060: groei door migratie, Bevolkingstrends, december 2014.

Duin, C. van, L. Stoeldraijer en J. Ooijevaar, 2015, Bevolkingsprognose 2014–2060, veronderstellingen migratie, Bevolkingstrends, april 2015.

Duin, C. van, L. Stoeldraijer, H. Nicolaas, J. Ooijevaar en A. Sprangers, 2015, Kernprognose 2015–2060: Hoge bevolkingsgroei op korte termijn, Bevolkingstrends, december 2015.

Duin, C. van, L. Stoeldraijer, D. van Roon en C. Harmsen, 2016, Huishoudensprognose 2015–2060: jongeren en ouderen langer thuis, Bevolkingstrends, juni 2016.

Europese Commissie, 2015a, Commissie werkt Europese migratieagenda verder uit, Persbericht, Brussel, 27 mei 2015.

Europese Commissie, 2015b, Vluchtelingencrisis: Europese Commissie treedt doortastend op – vragen en antwoorden, Informatieblad, Straatsburg, 9 september 2015.

Janssen, F., L. van Wissen en A. Kunst, 2013, Including the smoking epidemic in internationally coherent mortality projections, Demography 50(4), blz. 1341–1362.

Kooiman, N., A. de Jong, C. Huisman, C. van Duin en L. Stoeldraijer, 2016, PBL/CBS Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2016–2040: sterke regionale verschillen, Bevolkingstrends, september 2016.

Stoeldraijer, L., C. van Duin, F. Janssen, 2013, Bevolkingsprognose 2012–2060: model en veronderstellingen betreffende de sterfte, Bevolkingstrends, juni 2013.

Tweede Kamer, 2015, Brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, Vergaderjaar 2015–2016, Kamerstuk 19637, nr. 2077.

UNHCR, 2016a, Global Trends Forced Displacements in 2015, UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), 20 June 2016.

UNHCR, 2016b, Regional update september 2016.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2016–2017	2016 tot en met 2017
2016/2017	Het gemiddelde over de jaren 2016 tot en met 2017
2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2016 en eindigend in 2017
2014/'15–2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2014/'15 tot en met 2016/'17

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
CCN Creatie, Den Haag

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2017.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.